

Nr 5

Av herr Edström, om inrättande av en professur i embryologi och missbildningslära.

Teratologien, dvs. läran om missbildningar, har under senare år fått starkt ökad betydelse. Förr ansåg man allmänt, att missbildningar framkallades av ärftliga faktorer. I början av 1940-talet klargjorde australiensaren Gregg, att sjukdomen röda hund hos en gravid kvinna kan framkalla missbildningar hos fostret. I slutet av 1950-talet påvisades, att en del missbildningar orsakas av rubbningar i kromosomuppsättningen, rubbningar, som främst uppträder hos äldre kvinnor. 1961 kom avslöjandet, att ett rätt allmänt använt läkemedel, thalidomid — i Sverige sålt under namnet neurosedyn — i viss procent resulterar i uppkomsten av missbildade barn, om det användes av den gravida kvinnan. Dessa och andra iakttagelser har gjort, att teratologien fått ökad aktualitet och praktisk betydelse. Vikten av att förhindra katastrofer liknande den med neurosedyn framkallade är uppenbar.

Kliniskt har uppmärksamheten gentemot riskerna av medicinering vid graviditet skärpts. Det har dock framkommit, att läkemedel kan framkalla missbildningar i ett så tidigt stadium av graviditeten, att denna svårigen kunnat diagnostiseras. Det kan här framhållas, att såväl den av röda hund som den av neurosedyn framkallade missbildningstypen utgjorde tillstånd, som tidigare varit extremt sällsynta. Detta förhållande möjliggjorde ett snabbare uppklarande av orsakssammanhangen. Hade det i stället rört sig om vanligare missbildningar, t. ex. kluvna läppar och gommar, hade det blivit svårare att påvisa ett orsakssammanhang.

Hur viktig den kliniska observansen än är i detta sammanhang, skymmer den dock ej nödvändigheten av utvidgad grundforskning på området. Missbildningar skapas genom rubbningar av embryonala utvecklingsprocesser. Varje mera djupgående analys av orsaken till missbildningar förutsätter därför kunskaper i ämnet embryologi. Det är angeläget, att missbildningsläran får en egen akademisk representation inom landet. Denna bör, med hänsyn till vad som ovan anfördes, knytas till Sveriges enda embryologiska institution, Lunds universitets embryologiska institution, Tornblad institutet, lämpligen i form av en forskningsprofessur.

Tornblad institutet skapades genom en privat donation från framlidne med. dr h.c. Hjalmar Tornblad. Driften av institutionen sker delvis genom årliga anslag från Lunds universitet. Statligt anställd personal förefinns. Därtill kommer en privat donationsfond, vars medel bidrar till täckandet av

institutets utgifter. Vid institutet bedrivs förutom rent embryologiska forskningarna också undersökningar över kromosomal genes till missbildningar samt över andra missbildningsframkallande faktorer. Samarbete mellan kliniska discipliner och detta institut äger fortlöpande rum.

Redan 1946 framhölls i "De medicinska högskolornas organisationskommitté" i deras betänkande, del 1, sid. 99, att en professur borde inrättas, knuten till Tornblad institutet. "När sökande med fullgod kompetens finnes tillgängliga, bör en professur i embryologi inrättas vid Lunds universitet, varvid denne bör övertaga föreståndarskapet för Tornblad institutet." Docent Bengt Källén vid Lunds universitet besitter en sådan kompetens och har ingående sysslat med problem inom missbildningsläran. Källén är en framstående embryologisk forskare och har sin verksamhet förlagd till Tornblad institutet.

Medicinska fakulteten i Lund har tidigare i sina äskanden till 1958 och 1959 års riksdagar hemställt om professur för denne docent Bengt Källén. I samband därmed redovisade fakulteten av professorerna Young i London, Hanberger i St Louis och Jansen i Oslo avgivna sakkunnigutlåtanden, vilka klart utvisade docenten Källéns professorskompetens. I anledning av fakultetens hemställan upptog även kanslern för rikets universitet en begäran om professur för docenten Källén, men äskandena föranledde ej någon proposition.

Till första innehavare av den begärda forskningsprofessuren bör sålunda utan ansökan docenten Bengt Källén kunna kallas och utses.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag,

att riksdagen måtte besluta

att från och med 1 juli 1963 vid Lunds universitet inrättas en professur i embryologi och missbildningslära, vars innehavare tillika skall vara föreståndare för Lunds universitets embryologiska institution, Tornblad institutet,

att som förste innehavare av denna professur docenten med. dr Bengt Källén må kallas, samt

att därav föranledda kostnader skall täckas genom motsvarande höjning av anslaget till Lunds universitet, avlöningar etc. inom åttonde huvudtiteln för budgetåret 1963/64.

Stockholm den 15 januari 1963

Gunnar Edström